

לשים את המורסן במים, שזה אסור משום "לש" 228.
וְאִין נוֹתְנִין מִיַּם לְפָנֵי דְבוֹרִים וְלְפָנֵי יוֹנִים
שְׁבִשׁוּבָךְ לפי שדרכם לעוף ומצויים להם מים
 באגמים, וזו טרחה שלא לצורך, **אֲבָל נוֹתְנִין לְפָנֵי**
אֲוִיזִין וְתַרְנַגּוּלִים הגדלים בבית, **וְלְפָנֵי יוֹנֵי**
הַרְדֵּסִיּוֹת - יוני בית (הנקראים "הדרסיות" על שם
 הורדוס המלך, שהיה מגדל מהן בארמונו), שאין
 דרכם לעוף מהבית ולכן מוטל על בעליהם להאכילם
 ולהשקותם:

משנה ד

מִחֻתְכִּין אֶת הַדְּלוּעִין שנתלשו מבעוד יום **לְפָנֵי**
הַבְּהֵמָה בשבת, אף על פי שסתם דלועים אינם
 עומדים למאכל בהמה אלא למאכל אדם, **וְאֶת**
הַנְּבִלָה שנתנבלה בשבת, מחתכים אותה **לְפָנֵי**
הַכְּלָבִים אף על פי שבערב שבת נועדה למאכל אדם
 ולא בהמה. **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם לֹא הֵייתָ**
נְבִילָה מְעַרְב שַׁבַּת - אֲסוּרָה בחיתוך וטלטול
 בשבת, **לְפָנֵי שְׂאִינָה מִן הַמוֹכֵן** - לא הוכנה מערב
 שבת למאכל בהמה, והריהי מוקצה:

הפרת נדרים בשבת

משנה ה

מְפִירִין נְדָרִים בְּשַׁבַּת בעל לאשתו ואב לבתו,
 מפני שההפרה צריכה להיות ביום שומעו, **וְנִשְׂאָלִין**
 אצל חכם על התרה **לְנְדָרִים שֶׁהֵן לְצוּרְךָ הַשַּׁבַּת**
 כגון שנדר שלא יאכל היום, ואפילו אם היה לו פנאי
 לשאול בערב השבת ולא שאל.

פּוֹקְקִין - סותמים בשבת **אֶת הַמָּאוֹר** - החלון
 בלוח עץ וכדומה, ואין בזה משום מוסיף לבניין, **וּמוֹדְדִין** בשבת **אֶת הַמַּטְלִית**
 שנגעה בטומאה ואחר כך נגעה בטהרות, מודדים אם יש בה שיעור קבלת טומאה,

ר' עובדיה מברטנורא

לא גובלין. אין לשין אותו
 במים: אין נותנין מים לפני
 דבורים. שאין מוונותיהן עליו,
 שיוצאין ואוכלין בשדה ומים
 מצויין להם באגמים:
 דורסיות. יונים שגדלים
 בבתים. ונקראים דורסיות על
 שם הורדוס המלך שהיה מגדל
 מהן בארמונו: ד מחתכין את
 הדלועין. התלושין לפני
 הבהמה, ואע"ג דסתמן לאו
 למאכל בהמה קיימי אלא
 לאדם: ואת הנבלה. שנתנבלה
 היום, ואע"ג דבין השמשות
 היתה עומדת לאדם ולא
 לבהמה: רבי יהודה אומר אם
 לא היתה נבילה מע"ש
 אסורה. דכל מידי דחזי לאיניש
 לא מקצה ליה לבהמה. ואפילו
 חולה מע"ש, סובר שתתרכא.
 ואין הלכה כרבי יהודה:
 ה מפירין. בעל לאשתו ואב
 לבתו: ונשאלין. להכנס: שהן
 לצורך השבת. כגון שנדר שלא
 יאכל היום. ואנשאלין דוקא
 קאי, דאילו בעל או אב מפר
 בין נדרים שהן לצורך השבת
 בין נדרים שאינן לצורך השבת,
 כיון שאינו יכול להפר אלא
 ביום שמעו בלבד. ונדרים שהן
 לצורך השבת אפילו היה לו
 פנאי להשאל עליהם קודם
 השבת נשאלין עליהם בשבת:
 ופוקקין את המאור. החלון
 שממנו האורה נכנסת, סותמין

ביאורים והרחבות

228. בגמרא (שם) למדין בשם אביי, שמשנתנו היא כדעת רבי יוסי בר יהודה, האומר שאינו
 חייב משום לש אלא עד שיגבל ממש את הקמח והמים, וזה ששינינו: נותנין מים למורסן אבל
 לא גובלין.

וְאֵת הַמִּקְדָּה לבדוק אם יש בו ארבעים סאה, שמדידות של מצווה הן.

וּמַעֲשֶׂה בְיָמֵי אָבִיו שֶׁל רַבִּי צְדוֹק וּבְיָמֵי אָבָא שְׂאִיל בֶּן בְּטָנִית* , שֶׁפָּקְדוּ אֶת הַמָּאוֹר בְּטַפִּיחַ - בדלי קטן של חרס, **וְקִשְׂרוּ אֶת הַמִּקְדָּה** - מין כלי חרס **בְּגָמִי** - בקנה גומא, **לְיָדַע אִם יֵשׁ בְּגִיגִית פּוֹתַח טַפַּח אִם לֹא**²²⁹. **וּמַדְבְּרִיהֶם לְמַדְנֵוּ, שְׁפוֹקְקִין** - סותמים את החלון, **וּמוֹדְדִין** מדידה של מצווה **וְקוֹשְׂרֵין בְּשֶׁפֶת** ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא:

סליק מסכת שבת

ר' עובדיה מברטנורא אותו בלוח או בשאר כל דבר שרגילים לסתום בו: ומוודין את המטלית. כגון אם היתה טמאה ונגעה בטהרות, מודדין אותה אם יש בה ג' אצבעות על ג' אצבעות לידע אם נטמאו הטהרות אם לאו, דמטלית פחותה מג' על ג' אינה לא מיטמאה ולא מטמאה: ואת המקוה. לידע אם יש בה אמה על אמה ברום שלש אמות. שאלו מדידות של מצוה הן לפיכך מותר למדוד אותן בשבת: שפקקו את המאור. את החלון וקריו מאור שממנו

האורה נכנסת: בטפיה. פך של חרס: מקדה. כלי חרס: בגמי. להכי נקט גמי שראוי למאכל בהמה ולא מבטל ליה להיות קשר של קיימא: לידע אם יש בגיגית פותח טפח. כמין שביל קטן היה בין שני בתים שלא היה מקורה אלא שגיגית מונחת על גבו, והיו חלונות פתוחות מן הבתים אל השביל, והיו חוששין שמא ימות מת בבית אחד ונתהא הטומאה בא מן החלון אל השביל ומן השביל אל הבית האחר דרך החלון הפתוח, לפיכך פקקו את החלון הפתוח לבית שהטומאה בתוכו בטפיה של חרס וגבו לצד השביל, וכלי חרס אינו מיטמא מגבו, וחוצין, כי חששו שמא אין בסדק הגיגית פותח טפח ונמצאת הגיגית מאהלת על השביל והטומאה באה דרך השביל מבית זה לבית זה. אח"כ הוצרכו לפתוח החלון וליטול אותו טפיה הפקוק בחלון, ובאו לידע אם יש באותו סדק של גיגית פותח טפח ואין שם אהל באותו שביל להביא את הטומאה, שהטומאה יוצאה מן השביל דרך סדק שבגיגית כלפי מעלה. או אין בסדק של גיגית פותח טפח, ונמצאת השביל כאהל ומביאה את הטומאה מבית לבית. ומדדו מקדה של חרס וקשרוה בגמי והושיטוה כלפי מעלה, לראות אם היה בסדק הגיגית פותח טפח אם לאו: ומדבריהם למדנו שפוקקין ומוודין וקושרין בשבת. ובלבד שלא יהיה קשר של קיימא, והמדידה תהיה של מצוה, או להתלמד על דבר הוראה:

ביאורים והרחבות

229. בגמרא (קנז, ב) בארו שהמעשה היה בהילקטי (שביל קטן - רש"י) שבין שני בתים, והיה מת מוטל שם, וגיגית סדוקה מונחת על גבו, (והמת מוטל בשביל תחת הגיגית, כך שהגיגית משמשת כאוהל על המת, אלא שאם יש בסדק שעל הגיגית פותח טפח - הטומאה תעלה למעלה, אך אם אין פותח טפח, כיון שאין לטומאה דרך לצאת למעלה, היא תצא משולי הגיגית דרך החלונות לבתים, ולכן) לפני מות המת פקקו את החלונות שבין השביל לבתים בטפיה (כלי חרס, באופן שגבו כנגד השביל, והרי כלי חרס אינו מטמא מגבו), ואח"כ קשרו את המקידה (שרוחבה טפח) בגמי (שהוא ראוי למאכל בהמה ומותר לטלטלו) לראש הקנה עד שהגיעה לסדק הגיגית, כדי לידע אם יש בסדק פותח טפח (פתיחה של טפח על טפח, כמידת המקידה) או לא.

אבא שאול בן בטנית היה תנא בדור הראשון. חי בזמן הבית, חברו של רבי אלעזר ב"ר צדוק. שניהם היו חנוונים בירושלים והיו ממלאים את כלי המדידה שלהם מערב יום טוב ונותנים אותן ללקוחות ביום טוב (ירושלמי ביצה ג, ח). פעם אחת כינסו שלש מאות גרבי יין ממה שנשאר בתחתית המידות ולא רצו להנות מיין זה והקדישוהו לצרכי ציבור. כשחלה ובאו לבקרו אמר: בואו וראו יד ימיני זו שהיתה מודדת באמונה (ירושלמי שם). מתח ביקורת על עריצותם של משפחות הכהנים הגדולים בסוף ימי בית שני (פסחים נז, א).